

„Mením svoju pohrebnú pesničku,“ povedala Elenka.

„Zasa?“ nadvihla obočie Bianka.

„Clap your hands,“ vydýchla Elenka. „Strašne sa to hodí na pohreb. Je to vznešené a clivé zároveň. Ako hymna.“

„Tvoj pohrebný zoznam má už dvadsaťsedem piesní, a samá hymna. Ešte nezomieraš,“ odvetila Bianka a otvorila svoj počítač.

„Postupne áno,“ podotkla Elenka.

„To bude trojdňový hudobný festival, a nie pohreb,“ vyhlásila Bianka.

Elenka ju objala okolo krku a Bianka ju chytila za predlaktia.

„Povieš mi viac o vašich? Máš ich rada?“ opýtala sa Elenky.

„Neviem, či ich mám rada. Mala by som mať. Predtým boli iní. A ja tiež.“

elenkina spomienka

Vrecká sú skvelá vec. Plné drobných mincí, zápaliiek, žuvačiek, lístkov z autobusu, je tam vlašský orech aj pokrčená päťeurovka. Mala som rada tie dni, pili sme punč na námestí a opodial sa korčuľovali otcovia s deťmi. Mamy nie. Mamy varili, aj moja. Šťastná ako blcha, že večer sa dá rodina dokopy, má nás predsa *tak* rada, mňa aj otca. O dve hodiny budem mať pred sebou zažltnuté prestieranie a výhľad na jej modré tieň, zle-

pené na vráskavých viečkach. Chvalabohu, že sa líčila len na Vianoce. Otec pustí Abbu, nič sa nehodí k maminým tieňom viac ako Super Trooper, a všetko bude na poriadku.

Ale ešte nie. Ešte som s deckami, ešte nejdeme domov. Pijeme vlažné zvyšky všetkých čajov a rumov pri poslednom stánku na svete.

„Nežijeme bohvieako zábavne,“ povedal Mimo.

„Prečo by sme mali. Nechcem zábavu, potrebujem byť medzi svojimi. Až do konca. Doma sú len rodičia.“

Vtedy som v hlúčiku neďaleko klziska zbadala svojho otca.

Jozef Kuchár mal rozopnutý kabát ako vždy, cez brucho si ho nevedel zapnúť. Zjavne mal vypité. Čo bolo pod kabátom, som na ňom nikdy nevidela – čierne tričko s nápisom *Ja som Svetlo*.

Ľudí ubúdalo, korčuliari sa prezúvali, zvonili im telefóny.

Ani neviem ako, ale môj otec sa primotal k nám. V ruke mal igelitku.

„Čo, vedúci, čo máte v tej taške?“ drgol doňho Sory.

„Vajíčka,“ otvoril otec tašku a ukázal tvrdý kartónový obal. Poriadne si rozovrel kabát, aby sme videli ten nápis. *Ja som Svetlo*, deti! zarehotal sa. Mali sme jedenásť, dvanásť rokov a pili sme punč, nečudoval sa ničomu. Alkohol, tykanie, nič mu ne-
prekážalo.

„To vidím,“ povedala som. Mama nevolala. Ona mi nevolá-
vala, aj keď som dievča.

„Balíme aj my, už je tma,“ zahlásil Mimo. Spoznal môjho otca a pochopil, že chcem odísť.

Môj otec *Svetlo* s igelitkou na predlaktí každého z partie objal.

Zavolala som taxík a vtedy zmeravel, ale siahla som do vrecka a ukázala mu tú pokrkvajúcu bankovku. V aute si prie-

bežne utieral nos aj čelo, tašku s vajíčkami mal natlačenú medzi nohami. Načo nám budú na Štedrý deň o pol šiestej vajcia a odkedy ich nosil so sebou, bolo súčasťou vianočného zázraku.

„Mami, čo chceš na Vianoce?“ opýtala som sa jej začiatkom decembra. Nemala som už päť rokov, nebudem jej dávať obrázok zo strukovín, ani anjela z rolky toaletného papiera.

„Elenka, nič nepotrebujem. Len aby si ma poslúchala,“ pohladkala ma po hlave. To ma vždy rozčúlilo. Radšej by som niečo kúpila, vázu alebo tak. Poslúchať, to je aký dar? Chodím si von, kedy chcem, nikto ma nekontroluje, a ak by som aj sedela doma a poslúchala, nevšimla by si to.

Vystúpili sme, ja aj *Svetlo*.

Čečina bola živá a mama vážna.

Podišla som k nej, záclonou ukrytá pred ulicou, isto tam stála hodiny.

Na chodbe čosi nahlas buchlo – *Svetlo* spadlo. „Nič, nič... zakopol som o topánky,“ zvolal, už jasnejšie. Vošiel za nami a začal sa obzeráť, chcel dať na stromček špic, ale až keď neisto vyliezol na stoličku, zbadal, že špic tam už je.

Nenapadlo mu ísť sa osprchovať či prezliecť. Ešte nebola noc, ale ticho sme mali hlboké.

Najedli sme sa v mlčaní. Mama mi podala balíček. Potom ďalší. Otec sa strácal v pohovke, *Ja som Svetlo* v nej mizlo ako popoludňajšie slnko nad Zdochliarmi. Zrenice mu nadobúdali plnší obrýs a začal veci vidieť ostrejšie.

Potom som podala balík ja jej. Predsa len som kúpila ozajstný darček, poslúchanie je somarina. Mama vytiahla vyšívanú kabelku s retiazkou, to mi pomohla vybrať Soryho frajerka. Otec vzlykal. On nemal nič, žmolil v ruke balíček vreckoviek.

„Podaj mi jednu,“ natiahla sa k nemu mama. Obzerala si kabelku. Nehrala Abba a neboli ani modré tiene.

Moji rodičia. Mama a *Svetlo*.

Vstal a objal nás.

pravda

Chceš počuť pravdu, každý chce počuť pravdu, ale keď ju dostaneš na podnose, neveríš.

Anton Ušatý je typ, ktorý si zriedka všimneš, hoci by ti stál rovno pred nosom. Je historik, robí výskum, a sused Kuchár, povoláním kuchár, by si oňho neobtnel ani svoje vyčaptané šľapky: „Aký je to chlap, prosím ťa. Ramenatý ako had a múdry ako rádio. Z kilometra cítiť, že má predom mnou rešpekt, taký je maličký,“ hovorí svojim doma, hoci v ten dávny Štedrý deň plakal ako malé decko.

Anton Ušatý celý život slúži ako potrava pre predátorov, ako zdroj posmeškov a tiež ako príklad ohromnej ústupčivosti, niet tu nikoho takého, možno ešte Mrkvová z bytu číslo štyri, ale to je iný prípad. Nikto z domu nevie, že Anton má v zásuvke uložené všetky denníky svojej babky a v pamäti všetky reči svojho deda.

Samotný Anton je vysoký a chudý, jeho žena Agáta nižšia, s pevnými kontúrami. Volá ho Tonko, a je naňho ako pes, alebo aj ako na psa, nevedno, aký je v tom rozdiel, a ani jedno prirovnanie nie je pravdivé, lebo pes je priateľ.

Podceňovanie a nulový rešpekt ani náhodou nespôsobujú, že sa Anton napriek všetkému usmieva a hádže veci za hlavu, že má nadhľad, ba veľkú dávku sebadôvery, a cíti sa dobre. V súlade s výsledkami Dunningovho-Krugerovho efektu sa má nanič, podceňuje sa nielen v Historickom ústave, ale aj tak

všeobecne. Má dve deti, stály plat, letnú dovolenku a kuchynskú dosku vždy čistú, plynulo a konzistentne, deň za dňom zasúva všetko ostatné pod posteľ, a to rovno pod manželskú. Tam s ním trávi čas spánku jeho žena Agáta. V kútiku svojej vedeckej duše Anton vie, že ona neodíde len tak, sama od seba, a ak chce nájsť vnútorný mier, bude sa s ňou musieť rozviesť. Ale ako by to len dokázal? Keď sa slovný súboj viedol pričasto, požiar vzbĺkol aj z jeho malého pochybenia.

Nemá rád krik. Nenávidí ho. Krik je predsa výzva, aby bol ten, kto kričí, prekričaný, nie umlčaný. Krik mu likviduje fyziologické pochody, všimol si to na sebe, už keď sa im narodil prvý chlapec, niežeby bola nespokojná Agáta, tá bola nervózna, len čo opustila matkino lono, ale sám Tóno na sebe cíti znaky nervozity a sklúčenosti, ak sa chce, povedzme, rozvaliť v obývačke, len tak, *just be*, ako spieva Kirsty Hawkshaw.

Chceš povedať pravdu, ale keď sa ti derie na jazyk, prehltneš, aby bolo dobre.

„Na tomto zväzku muža a ženy nie je nič rozumné ani dávajúce, sme spolu v byte kvôli dvom deťom, ktoré už dávno určili diagnózu a vedia, že my dvaja sme v úlohe rodičov len atrapy,“ vykladá v robote kolegyni Malej, lebo je to jedna z najväčších rozkoší na svete, môcť si pred niekým, komu dôveruješ, vylievať kýble s duševnými splaškami. „Netráp sa,“ hovorievala Malá a prikladala mu ruky na chrbát. Ach, milá malá Malá, keby len vedela, čo Agáta dokáže. Koľko driny, fyzickej námahy, odriekania a ranného vstávania má za sebou, a predsa ju niet za čo obdivovať. Agáta trénuje mužov aj ženy v posilňovni. Okrem sérií cvičení vie nachystať aj jedálny lístok na mieru, cielene a efektívne sa dokáže priblížiť ľuďom láskavými osloveniami a povzbudením.

Jedna učiteľka nemčiny minulú jeseň pribrala pod Agátiným vedením dvanásť kilogramov. Vďaka Agáte učiteľkine stehná nadobudli objem a v plavkách pripomínala Ota Zarembu. To je olympijský víťaz vo vzpieraní, váhu neviem. „Ako to?“ opýtala sa Antona profesorka Malá. Strava a posilňovanie by mali byť v rovnováhe, to nie, že človek schudne a bude ako huspenina. Jedlo by malo byť nízkokalorické, plné bielkovín a zdravých tukov. Agáta tej učiteľke vedome nastavila iný režim. Urazila ju poznámka o vyzývavom športovom oblečení, ktoré mala na sebe. Trikrát tridsať vytlačení závažia nohami, to isté rukami a možno aj krkom, štyri razy týždenne, po cvičení si bolo treba dopriať pol kila tvarohu, pečené mäso, dva trojuholníky šunkovej pizze, jednoducho bielkoviny a zdravé tuky, gutenmorgen! Človek by neveril, ako sa jedna už aj tak objemná žena dokáže fyzicky ešte viac zväčšiť. A spevniť.

„Vidíš, Anton!“ Malá buchla malou päťou do kartotečnej skrinky. „Nemčinarka žiadnu pravdu nehľadala. Prijala Agátin režim a riadila sa ním.“

Kôpky papierov nadskočili, navrchu ležali prázdne tabuľky so štatistikou, ktoré bolo treba na konci každého mesiaca vyplniť. Koľko artefaktov je v depozite, koľko ich je vo výskumnej miestnosti, koľko sa vyradilo v rámci všetkých krajských pobočiek ústavu. Aj Anton, aj Malá si tie čísla zakaždým vymýšľali, a tak, ako v ktorejkoľvek inej inštitúcii krajiny, nikto nemal najmenšiu pochybnosť, že údaje sú falošné, a nikomu to neprekážalo.

„Ale zas, budme úprimní,“ povedal vtedy manželke Anton. „Akoby ľudia neboli svojprávní, akoby jedna žena nevedela, že denná konzumácia pizze, trošky bôčika, koláčov, hrozna a litra ananásového kompótu je oxymoron osieho drieku, to jest vyjadrenie obsahu dvoch vylučujúcich sa pomenovaní.“

Agáta súhlasila a nasledujúce ráno sa opýtala, čo je oxymoron. Niektorí tvrdia, že migrény za istých okolností majú svoj pôvab: človek je celý deň sám, v tme, s aspirínom alebo s tabletkou na spanie, v jeho priestore je vylúčená prítomnosť hluku či iných vibrácií. Keď bol Anton u lekára, pretože jeho migrény mu občas bránili v práci, neurológ ho upozornil, že migrenici často mávajú problémy so srdcom, len o tom nevedia. Ja o tom viem, pomyslel si Anton, zobral si recept a odišiel.

Bol by rád, keby sa Agáta viac zaujímalala o dekoratívne prvky na meštianskych domoch z predminulého storočia, alebo keby chcela vedieť niečo o pohrebných zvykoch v okolí Zdochliarov, mestečka, kde žijú. Potom by nemusel všetko, čo ho baví, vtiesnať do niekoľkých opatrných viet. Samozrejme, nemusel chcieť vôbec nič, ale zdieľať svoje záujmy s blízkym je veľmi príjemné. Pri záchvatoch sebaľútosti Anton vypije dva poháre vína, aj tri, keď už, a povie sám sebe, že sa nemal ženiť, a určite nie s Agátou.

Všetko je dané – tvrdí jeho malá Malá, žijúca osamelo a bohvie, či šťastne. „Veď som to vedel,“ priznáva si Anton, „vedel som, že ak ženu nebaví nič z môjho sveta a chce sa len minúť, lebo veď, nie je to žiadna krásavica, vedel som si zrátať, že sa budem trápiť.“ Nie je to žena jeho života, jeho šťastie, dar, nepatrí do jeho náručia a ani sa tam nehrnie. Muž jej slúži ako opierka na prechádzke po meste a tiež ako smetiak na prázdne reči. Plus, je aj darcom genetického materiálu, budme úprimní, majú pekné deti. Agáta tvrdí, že sa kvôli nemu rozišla s nejakým majstrom vo výrobe, ale Tonko už vie, ako to chodí, ten ju isto poslal kadeľahšie – a opička nikdy nepustí svoj konárik, kým sa druhou rukou nedrží ďalšieho.

Je veľmi zvláštne, že Anton popri migrenóznej aure občas vídava aj inú: vidí svoju budúcnosť obklopený rodinou, mamou,

sestrami, sesternicami a bratrancami, a tiež svojimi deťmi, Denisom a Andrejom, bez manželky, bez cudzej krvi. „Prečo musíme byť samostatní? Prečo by som nemohol byť do konca života s tými, s ktorými som vyrástol, len tak, lebo mi je s nimi dobre?“

Anton pri svojej žene naráža na prekážku, ktorá súvisí s úrovňou emocionálnej inteligencie, a je to odvážne tvrdenie, pretože Agáta si dokáže zapamätať série cvikov, aj sa naučiť všetko o omega kyselinách a karnitíne.

„Je milá? Tak všeobecne,“ pýtala sa ho Malá.

„Áno, vie byť milá.“

„Dokáže počúvať?“

„Nie. Vie sa tak tváriť, ale v skutočnosti ju nikto nezaujíma.“

„To robí veľa ľudí,“ odvetila Malá a zobrala do malých prstíkov lupu. „Je však starostlivá, určite je všetko riadne umyté a upratané, nehovor, že nie,“ pozrela sa na Antona cez lupu a obaja si vzájomne uvideli svoje veľké oko.

„Je to presne také,“ povedal Tonko.

„Sme večne nespokojní,“ usmiala sa Malá.

„Nikto nám nie je dobrý,“ Tonko prekryl lupu dlaňou.

„Pravda je to, čomu veríš,“ odvetila profesorka Malá s vedomím, že presne to je definícia pravdy, ktorá stopercentne dokáže ohroziť život.

pohreby

Keby Tonko analyzoval špecifiká pohrebných zvykov teraz, iste by do výskumu zahrnul aj smrť svojho otca a jeho poslednú rozlúčku. Predovšetkým: s Antonom Ušatým starším sa prišli rozlúčiť takmer tri stovky ľudí, čo je na Zdochliare výnimočné. Mali ho radi – a toto jedno Antonova mama nikdy nepochopí,

ale nech. Jeho priatelia z Klubu motokár trvali na tom, že nad rakvou by mala visieť malá červená motokára. Upevnili ju tam. Všetky kolesá obmotali umelými kvetinami – bolo to doslova príznakové špecifikum. Rozlúčkovú reč napísala Tónova sestra Klára. Službukonajúcej poslankyni mestského úradu tam chýbali základné pojmy. Zobrala si teda slovo ako prvá, len preto, aby sa prítomní dozvedeli, že zosnulý bol *milujúcim otcom, starostlivým a láskavým manželom, ktorý bude chýbať predovšetkým manželke Jarke, deťom Klárke, Antonke a Antonovi, a dvom vnúčatám zostane po strate deduška v srdiečkach obrovská diera*. Tým mala na mysli Denisa a Andreja, ale tí svojho deda videli každý rok na Vianoce a občas na narodeniny, aj to musel prísť dedo osobne, chlapani sa vždy vyhovorili, že dedo alebo nebude doma, alebo bude opitý, a väčšinou sa nemýlili.

Poslankyňa dočítala svoje vety, v tej chvíli z ľavého predného kolesa odpadla umelá orchidea a pristála na čele rakvy. Potom už nasledoval normálny text, ktorý si pripravila sestra Klára. Hrozba, že sa na truhlu zrúti celá motokára, bola zažehnaná. Klára spomenula najmä spoločnosť, ktorou otec vynikal, odolnosť, svätú trpezlivosť a prajnosť. To všetko mal Anton mladší pred očami, píšuc o pohrebných zvykoch našich predkov. Lebo život je jedna vec, každá pravda je ďalšia, a nech boli život s pravdou v akokoľvek rozdielnom uhle, rozlúčka so zosnulým je vždy plná odpustenia.

Antonov otec aj jazdil na motokárach, aj pil celý život alkoholické nápoje. Tieto dva koníčky sa vôbec nevyklúčujú, naopak, obe činnosti sa prelínali ako vlny, žiadna nepredbehla predchádzajúcu a celé ich detstvo bol otec alebo opitý, alebo na pretekoch. Ak tie preteky vyhral, dochádzalo k prieniku oboch dejov. Sám si montoval motokáry a vkladal do nich motory,

po starých bazároch zháňal komponenty, prevodovky, kole-
sá aj volanty. Pracoval na miestnom úrade ako údržbár a bol
všeobecne obľúbený vo všetkých známych a ešte viac v ne-
známych kolektívoch.

Zvláštna schopnosť prilákať k sebe celkom cudzích ľudí
mu prinášala uspokojenie, a keď sa medzi jedenástou a jed-
nou v noci objavil vo dverách bytu, Tonkova mama čakala.
Nikdy si nenechala ujsť možnosť vyjadriť svoju sériu ustále-
ných postojov. Jej muž, večne napchatý v celoročnom jele-
nicovom kabáte, bol rád, že trafil do správneho štátu, mesta,
ulice a bytu. Bol doma. „Deti! Tonko, Tonka, Klárka, podťe sa
pozrieť na otca!“ zvolávala deti v noci mama, vyťahovala ich
z postelí. Nech vidia!

„Toto je život? Anton!“ mama kmásala otcovým telom. „Ako
sme si mohli pekne žiť! Povedz! Je toto život? Je toto život?
Toto? Je? Život?!“ obkročmo sa posadila na otca, ten v tom
kabáte pozapínanom až po vrch pomaly zaspával. Triasla ním
a otec ako rekvizita, bez pohybu, bez slov, ticho driemal. Ton-
ko so sestrami si vymieňali úškrny a necítili sa emočne zane-
dbávaní – keby sa náhodou niekto pýtal.

„Deti ťa nevidia, ako je rok dlhý. Ani nevieš, do akej chodia
triedy! Vieš? No povedz! Tonko mal angínu, a ty kde si bol? Ta-
kýto si im vzor? Toto je život?!“ mama sa blížila k záveru, len
na samom konci vždy trošičku pritvrdila: „Skončíš na záchytke,
lebo ja to zariadim. Ostaneš na ulici a oni pre teba prídu. Deti
nech sa na to dívajú z okna!“

„To by bolo,“ hovorili si rozrušene vo svojej izbe, „oco by
išiel sanitkou, chápeš, náš oco!“

Anton Ušatý starší pootvoril oči a s láskou znásobenou
alkoholom si prezeral svoje deti, jedno po druhom, lebo al-

kohol zintenzívňuje pocity a pri alkohole nikdy nevieš, aké to budú. Niekedy človek vidí danú situáciu horšie ako je, a niekedy oveľa, oveľa lepšie. A tak ju videl aj on: že má krásnu rodinu.

Tonko ani jeho sestry si toho s otcom nikdy veľa nepovedali a Tonko sa pýta: Čo je na tom zlé? Čo je zlé na tom, len tak mlčky sedieť na lavičke za dvorom, dívať sa, ako oco fajčí a deti mu sedia po boku, každé z jednej strany.

„No čo, Tonka?“ povedal otec sestre Tonke a objal ju okolo ramien. „Nič, oco,“ usmiala sa. Tak sa to opakovalo aj s Tonkom mladším a s Klárou. Namiesto rozprávania ich často hladkal po hlave. Tonko spieval pieseň, ktorú museli vedieť naspamäť, a naučil sa ju zle. Namiesto „my sme deti slobodného kraja, pod červenou hviezdou zrodené,“ spieval „my sme deti slobodného kráľa“. Otec ho neopravil. Možno klamú sami seba a možno v kútikoch srdca túžili po nedeľnej partii pexesa s otcom, túžili po stíšenom hlase mamy, ako ich ponúka: pridajte si ešte, deti. Možno boli tak kolosálne dotknutí a pošpinení otcovým alkoholizmom, že si to ani v tejto chvíli nevedia priznať, a ich terajšie rodinné zázemia nesú znaky podriadenosti a neprirodzenej ochoty prinášať obeť a hrbiť sa pred každým zvýšeným hlasom. Lebo sú unavení. Možno boli celkom osprostení a klamali sami seba. Možno naozaj trpeli a teraz netušia, že sú z nich trosky.

„Srdce mi krváca,“ hovorila pri kondolencii pani Ušatá každému, čo jej podal ruku. Tri deti tam stáli a smútili, ako sa má: primerane. Napokon, najstaršia sestra Tonka mala už päťdesiat rokov, ako inak mala smútiť?

Koľko už Tonko videl na náhrobkoch epitafov, a väčšina tvrdí, že kto v srdci žije, nikdy neumiera. Ony, otcove deti, žili v jeho srdci, nikdy na ne nekričal a nikdy im neodmietol sladkosť, ale či to stačí. Kto vie.